

збагачення (час вчинення злочину). В окремих випадках, коли йдеться про набуття конкретного (одного або більшої, але конкретної кількості) активу, період має бути визначено не за рік, а до дати набуття відповідного активу (до цієї дати мають урахуватись і одержані доходи). Адже може скластися ситуація, коли доходи, одержані до відповідної дати набуття активів, не дозволяли набути цей актив, але доходи, одержані пізніше, після його набуття, покривають його вартість (тому розрахунок за великий період, зокрема, рік не завжди є правильним).

Звісно, така розбіжність (коли особа набула актив раніше, ніж одержала законний дохід, що дозволяв його придбати) може пояснюватись позикою чи мати інше розумне пояснення. В окремих випадках, може йтись про інше правопорушення – наприклад декларування недостовірної інформації чи неподання повідомлення про суттєві зміни в майновому стані.

Отже слідчий, прокурор повинні провести арифметичний розрахунок суми законних доходів, яку надалі належить відняти від суми вартостей набутих активів. Лише при встановленні за результатами такого розрахунку перевищення здобутою різницею граничної межі, на нашу думку, може йтись мова про обґрунтовану підозру щодо вчинення незаконного збагачення. Складення слідчим, прокурором розрахунку доходів і вартості активів є важливим для проведення його перевірки слідчим суддею при здійсненні судового контролю.

Крижна Валентина Володимирівна,
провідний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії з проблем криміналістичного забезпечення та судової експертології Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник

МІЖНАРОДНІ ПІДХОДИ ДО ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ

Корупція є однією з найбільш складних глобальних загроз, що суттєво впливає на ефективність державного управління, довіру суспільства до влади та реалізацію принципу верховенства права. Її транснаціональний характер та здатність адаптуватися до нових політико-економічних умов зумовлюють потребу у виробленні

узгоджених міжнародних підходів до запобігання та протидії цьому явищу [1].

Для України, яка активно імплементує міжнародні зобов'язання та реформує систему публічного управління, вивчення світового досвіду має ключове значення. Аналіз міжнародних підходів дозволяє визначити оптимальні моделі удосконалення національної антикорупційної політики та забезпечити її відповідність сучасним вимогам демократичного врядування.

Особливу увагу привертає до себе досвід зарубіжних країн, які, реалізувавши антикорупційні програми, досягли необхідних позитивних результатів і заклали підвалини сталого суспільнополітичного розвитку, зокрема в контексті забезпечення національної безпеки.

В Ізраїлі, як і в Нідерландах, засоби масової інформації відіграють ключову роль у боротьбі з корупцією. Обвинувачення в корупції, опубліковане в авторитетному виданні (газеті чи журналі), може призвести до краху політичної кар'єри будь-якого чиновника. Чиновники в Ізраїлі користуються значними соціальними пільгами, і у разі виявлення корупційних дій їх можуть позбавити цих привілеїв.

У Німеччині боротьба з корупцією націлена на знищення матеріальної та фінансової основи злочинних угруповань. У цій країні створено реєстр корумпованих компаній, які позбавляються можливості отримувати державні контракти і перебувають під контролем правоохоронців. Значний досвід у боротьбі з корупцією також накопичений у США. З 1990 року в США діють обов'язкові для всіх чиновників виконавчої влади загальні принципи етичної поведінки для членів уряду та державних службовців, які стверджують, що «державну службу слід розглядати як сферу діяльності, що виключає будь-які особисті чи інші фінансові інтереси, які можуть заважати добросовісному виконанню обов'язків». Службовцям суворо заборонено в будь-якій формі заохочувати або приймати подарунки від осіб чи груп, для яких вони повинні виконувати офіційні дії, або які мають з ними спільні справи чи здійснюють діяльність, що регулюється органом, в якому вони працюють. Також заборонено приймати подарунки від осіб, інтереси яких залежать від діяльності цих службовців [2].

Внаслідок низки міжнародних скандалів, пов'язаних із діяльністю офшорних зон, у Великобританії було ухвалено Закон «Про кримінальні фінанси». Згідно з його положеннями, правоохоронні органи мають право конфіскувати нерухомість, вартість якої

перевищує 50 тисяч фунтів стерлінгів, якщо власник не зможе підтвердити законність джерела коштів, використаних для придбання цього майна. Цей Закон також регулює суспільні відносини в контексті кримінальної відповідальності юридичних осіб, зареєстрованих у Великобританії, за несплату обов'язкових податків в інших країнах.

Аналіз показує, що більшість державних антикорупційних програм розвинених країн у сфері безпеки базуються на загально визнаних міжнародно-правових документах, які окреслюють основні підходи до боротьби з корупцією. У Європейському Союзі контроль за виконанням правових актів у сфері запобігання корупції здійснює спеціальний загальноєвропейський орган – GRECO (орган Ради Європи з антикорупційного моніторингу).

Вивчення міжнародних правових документів, що стосуються антикорупційної діяльності, а також передового світового досвіду дозволяє виділити ключові принципи запобігання корупції, які можуть бути ефективно впроваджені в Україні. До них належать: 1) високий рівень патріотизму та професіоналізму керівників усіх рівнів, що проявляється в їхній діяльності на благо суспільства, а не окремих олігархічних груп, за умов максимальної відкритості; 2) прозорість і підзвітність державних органів перед суспільством, що забезпечується вільним доступом громадських організацій до процесів прийняття та реалізації управлінських рішень; 3) реальне забезпечення прав і захисту приватної власності, отриманої легальним шляхом, як гарантія від рейдерських захоплень, незаконних платежів, хабарів тощо; 4) неминучість відповідальності за корупційні дії, незалежно від часу, що минув, та осіб, причетних до них; 5) посилений контроль з боку держави та суспільства за діяльністю осіб, які працюють у державному секторі [3].

Сьогодні міжнародна спільнота вважає корупцію однією з найсерйозніших загроз для суспільного життя.

Міжнародна співпраця у сфері запобігання корупції реалізується на двох рівнях: на рівні глобальних організацій та на рівні держав-учасниць. Значна увага також приділяється правотворчій діяльності, яка включає, по-перше, розробку міжнародних актів, що мають стати основою для національного законодавства у сфері запобігання корупції; по-друге, вдосконалення національного законодавства країн-учасниць. Сучасна практика запобігання корупції в багатьох європейських країнах свідчить про те, що законодавці поступово відмовляються від виключно репресивних методів боротьби з цим явищем. Однією з ключових ідей міжнародної діяльності у цій

сфері є створення ефективного механізму, що унеможливило корупційні дії. Законодавці все частіше акцентують увагу на співвідношенні адміністративно-правових і кримінально-правових засобів запобігання корупційним проявам. При розробці та вдосконаленні українського антикорупційного законодавства, безперечно, слід урахувати вимоги міжнародних правових актів, передусім ратифікованих Україною [4].

Варто зазначити, що українське антикорупційне законодавство щороку вдосконалюється. Після ухвалення Закону України «Про запобігання корупції» було внесено ряд змін до чинних нормативно-правових актів, зокрема, це стосується збільшення кількості негативних наслідків, з якими стикається особа, визнана винною у вчиненні корупційних правопорушень або правопорушень, пов'язаних з корупцією. Однак, враховуючи рівень корупції, Україні безумовно слід запозичити позитивний досвід Ізраїлю, який передбачає позбавлення будь-яких соціальних пільг та переваг для чиновників, які були притягнуті до відповідальності за корупційні правопорушення або правопорушення, пов'язані з корупцією.

Для України імплементація світового досвіду має особливе значення, оскільки сприяє зміцненню інституційної спроможності держави, гармонізації національного законодавства з міжнародними зобов'язаннями та підвищенню рівня доброчесності у публічній сфері. Урахування кращих міжнародних практик дає змогу сформувати ефективну й стабільну модель антикорупційної політики, що відповідає сучасним викликам демократичного розвитку.

Отже, міжнародні підходи становлять фундамент для вдосконалення національної системи запобігання та протидії корупції, забезпечуючи концептуальні орієнтири та інституційні механізми, необхідні для підвищення прозорості, підзвітності та стійкості публічного управління.

Список використаних джерел

1. Кулаковський Р. В. Сучасні проблеми боротьби з організованою злочинністю та корупцією. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_5179.
2. Як борються з корупцією в різних країнах світу. URL: https://antikor.com.ua/articles/7691borjutjsja_z_koruptsijeju_v_riznih_krajih_nah_svitu
3. Нуруллаєв І. Міжнародне співробітництво у боротьбі зі злочинністю як складова предмету правового регулювання 42 міжнародного публічного права. Право та державне управління.

2020. № 1. Том 1. С. 243–249. URL: http://www.pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/1_2020/tom_1/39.pdf

4. Коруля І. В. Зарубіжний досвід у сфері протидії корупції та можливість його використання в Україні. URL: http://www.pap.in.ua/1_/Korulia.pdf.

Кудревич Василь Васильович,

старший викладач Національної академії
Служби безпеки України

КОРУПЦІЯ ЯК ЗАГРОЗА В УМОВАХ ВІЙНИ

На сьогодні корупція є однією з найбільших загроз національній безпеці і навіть в умовах дії правового режиму воєнного стану носить системний характер, становлячи загрозу самому існуванню України як суверенної, незалежної держави.

За результатами дослідження, проведеного Київським міжнародним інститутом соціології, високий рівень корупції посідає друге місце серед основних проблем для України (92 %), поступаючись лише повномасштабному вторгненню росії (95 %) [1].

Досить красномовними є результати опитування, згідно з якими українці відзначають зростання рівня корупції уже після повномасштабного вторгнення рф – 87,9 % опитуваних (серед респондентів представників бізнесу даний показник становить 81,3 %).

Показовими є результати опитування щодо зростання рівня корупції в Україні, проведеного серед сільського населення, які значно перевищують загальні показники, чого раніше не спостерігалось з урахуванням певної «аполітичності» даної категорії населення.

Спробуємо виокремити сфери прояву та види корупційних злочинів, які викликають найбільший суспільний резонанс і які в кінцевому підсумку слугували підставою для отримання вище зазначених результатів.

На сьогодні для загальної характеристики подібних злочинів можна застосувати термін «корупція на крові». Що мається на увазі?

В умовах ведення нашою країною повномасштабної війни з рф, яка значно переважає Україну за рівнем ресурсного забезпечення та військовим потенціалом, в умовах покриття фінансових потреб держави переважно за рахунок зовнішніх джерел, будь-які корупційні прояви в кінцевому підсумку впливають на обороноздатність України і визначають життєвий потенціал кожного її захисника на полі бою.